

hugst, hvorved den fri Ejendomsret til Skov og Olden fremtræder som et af de faa klare Kendetegn paa Selvejendommen i Mod-sætning til Fæstebesiddelsen. Ogsaa om det i tidligere Tid til Trods for Købstædernes Privilegier stærkt forgrenede Næringsliv — som havde en lovlig Basis paa Lolland og Falster (jfr. H. Hjelholt: »Falsters Historie« I S. 82 og 108) saavel som paa andre Øer og Kyststrækninger (Halland, Bleking, Baarse Herred, Møen, Langeland m. fl. Øer, se Forordn. og Recesser, udg. ved V. A. Secher Bd. I—IV passim) — giver Brevene (S. 140, 176 f.) forskellige Efterretninger.

Endvidere er en vigtig Kilde til Enkedronningens Biografi hermed gjort tilgængelig, saa meget mere som et Tillæg har medtaget Hofreglementer og Bestallinger. Trods Brevenes nøgterne og objektive Karakter giver de et levende Indtryk af Sophies stærke Personlighed, især af hendes utrættelige Selvvirksomhed som Godsejer, idet hendes Bonsens og praktiske Evner indenfor dette Felt kommer til deres fulde Ret. Til Belysning af hendes med enestaaende Dygtighed gennemførte, men endnu ikke tilstrækkelig belyste Pengepolitik findes der kun spredte Bidrag. Og hendes, i det væsentlige mislykkede, politiske Virksomhed, der viser hendes Personlighed fra en helt anden Side, berøres overmaade lidt i Brevene, hvis Tal er meget faa i de kritiske Aar 1592—94.

Med Stoffets Begrænsning følger imidlertid en des større Intensitet. Det maa i denne Sammenhæng fremhæves som en Fordel, at Brevuddragene er formede med megen Omhu og Skønsomhed, og at de er særdeles fyldige, hvilket kun har været muligt paa Grund af Værkets ringe Omfang. Ikke blot er det herved lykkedes at forstærke Indtrykket af Brevskriverens Personlighed, men overhovedet at give Teksten mere Liv og Sammenhæng, end det er almindeligt i Publikationer af denne Art. Dette gælder naturligvis især de Partier, som rummer ikke blot de udgaaede Breve, men ogsaa de indgaaede Skrivelser, af hvilke de er foranledigede.

Johanne Skovgaard.

O. v. Munthe af Morgenstjerne har med sin biografiske Skildring af *Feltmarskal Michael Numsen og hans Tid* (1938) villet rense en af Enevældens fortjente Embedsmænd for det Glemselens Støv, der har lejret sig over hans Liv og Gerning. Slægten synes at stamme fra Nordfriesland, og dens ældste kendte Medlem er Hans Numsen, der fra 1644 til sin Død 1652 var Materialskriver paa Holmen, og som efter en Kommissionsundersøgelse blev

dadlet for sin Embedsførelse, uden at det blev fastslaaet, at han skulde have beriget sig sammen med Corfitz Ulfeld. En Søn af H. N., Mathias Numsen (1646—1731), opnaaede høje Stillinger indenfor Hæren og blev 1688 optaget i Adelsstanden. Af hans Sønner var Michael Numsen (1686—1757) den mest fremtrædende. Han fik sin Militæruddannelse ved det danske Auxiliærkorps, der deltog i den spanske Arvefølgekrig. Under den store nordiske Krig deltog han som Ritmester i Slaget ved Gadebusch og Belejringen af Stralsund. I 1715 var han færdig med Krigen, og som Chef for Rytterregimenter fik den belevne Selskabsmand ogsaa Tid til at dyrke andre Interesser.

Forfatteren er af den Opfattelse, at Numsen allerede som Regimentschef indlagde sig solide Fortjenester, bl. a. ved Udarbejdelsen af et fortrinligt Excercerreglement, der medvirkede til, at Christian VI i 1740 udnævnte ham til Overkrissesekretær efter Poul Løvenørn. Numsens Virksomhed skildres derefter i Sammenhæng med Forgængernes. De forskellige Hærreformer, der er et vigtigt Led i det 18. Aarhundredes politiske og sociale Historie omtales med særligt Henblik paa Numsens Indsats, og der ofres et Kapitel paa »Kriseaaret 1743« med Benyttelse af en Del nyt Kildemateriale; N. var her den korrekte militære Fagminister, der ikke søgte at øve Indflydelse paa de politiske Afgørelser. Iøvrigt berømmer O. v. Munthe af Morgenstjerne Numsen som en samvittighedsfuld, fremsynet og fordomsfri Personlighed. Han bestrider den ældre Opfattelse, efter hvilken N. skulde have savnet Kraft og Overlegenhed til at gennemføre humane Reformer og indledet en Forfaldsperiode indenfor vort Hærvæsen. Konsekvensen af den nye Anskuelse er imidlertid, at Forf. maa tale om Numsens »Fald« i 1746, skønt Oversekretærskifter sædvanligt indtraf, naar en ny Konge traadte til. Paa flere Punkter synes Argumenterne ikke helt overbevisende, trods de fyldige Kildehenvisninger.

De faa Sider af Samtidshistorien, der falder indenfor Bogens Synsvinkel, belyses ved Træk af mere underholdende end original Natur. Fremstillingen er prisværdigt naturlig, men Sproget ikke ulasteligt (Anvendelsen af Forholdsord er undertiden ganske pudsig: »Konerne til de gamle Soldater . . .«, »Mange slige Eksempler forekommer paa hans menneskekærlige Hjerte«).

F. Skrubbeltang.

Da Institutet for Historie og Samfundsøkonomi stiftedes 1927 og Grunden dermed var lagt til et metodisk Studium af Arbejderspørgsmaalets Historie, var den første Opgave, der blev stillet